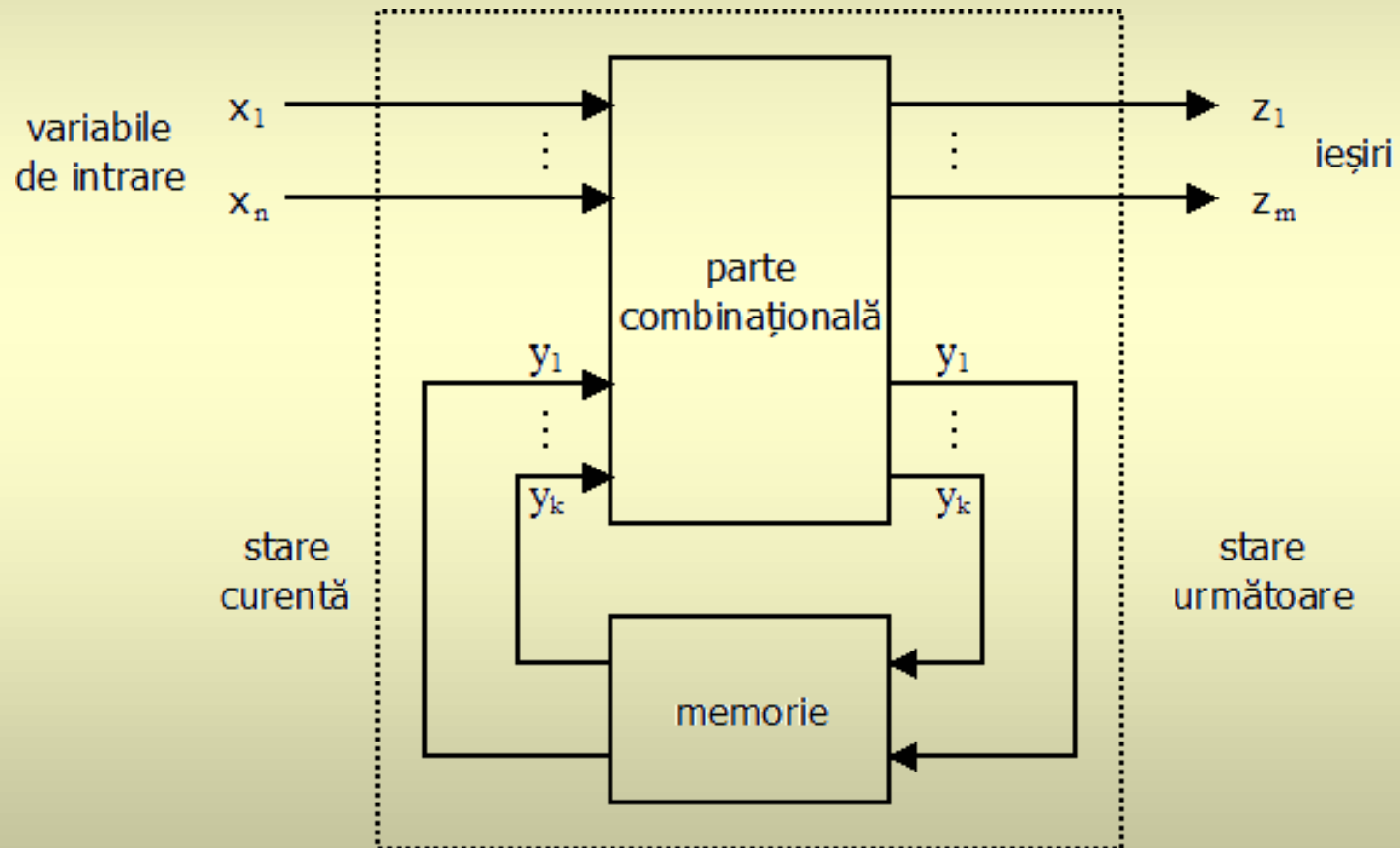

III. Circuite secvențiale

Circuit secvențial

- ieșirea la orice moment depinde de
  - intrare
  - starea internă
- deci pentru aceeași intrare se pot obține valori diferite la ieșire, la momente diferite
- starea internă
  - este memorată de către circuit
  - evoluează în timp

Diagrama bloc

Evoluția stării

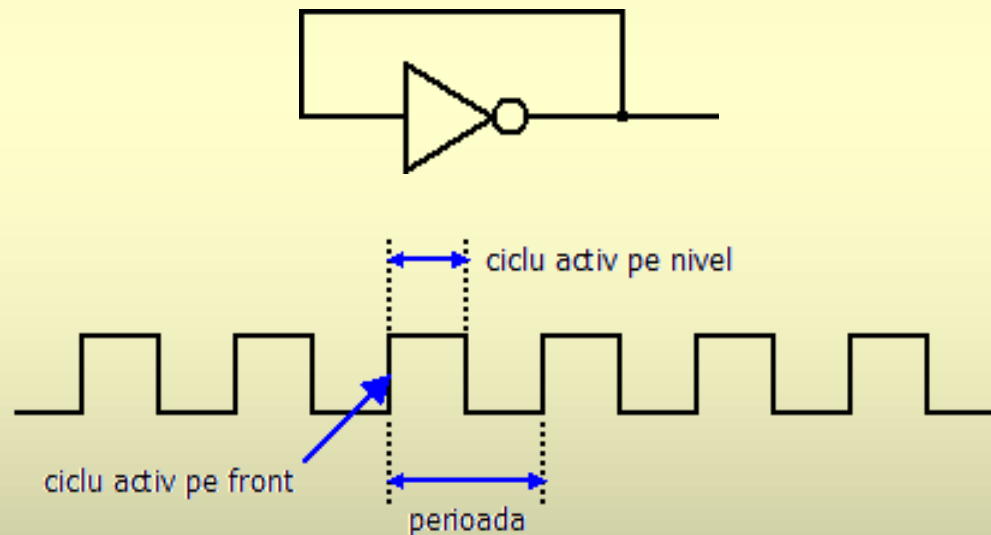
- starea se modifică la anumite momente
  - sincron: la intervale regulate de timp
    - date de un semnal special (ceas)
  - asincron: la momentul apariției unui eveniment
    - evenimentele sunt definite în funcție de activitatea circuitului
  - de ce nu se modifică permanent?
    - transmiterea semnalului prin porți și prin liniile de comunicare se face cu întârzieri
    - semnalele - luate în considerare după stabilizare

Ceasul

- semnal periodic
  - ciclu activ - procentajul din perioadă în care semnalul este activ
  - depinde de ce înseamnă semnal activ
    - pe nivel (0 sau 1)
    - pe front (trecerea de la 0 la 1 sau invers)
- durata perioadei
  - suficient de mare pentru a avea intrări stabile

Implementare

- cea mai simplă variantă
  - esențială este conexiunea inversă

- în general se folosesc scheme mai complexe

Tipuri de circuite secvențiale

- la nivel de bit - circuite bistabile
- după cum este detectat semnalul activ
  - *latch* - activ pe nivel
  - *flip-flop* - activ pe front
- circuite pe mai mulți biți
  - regiștri, numărătoare (contoare)
  - formate din mai multe circuite bistabile

III.1. Circuite bistabile

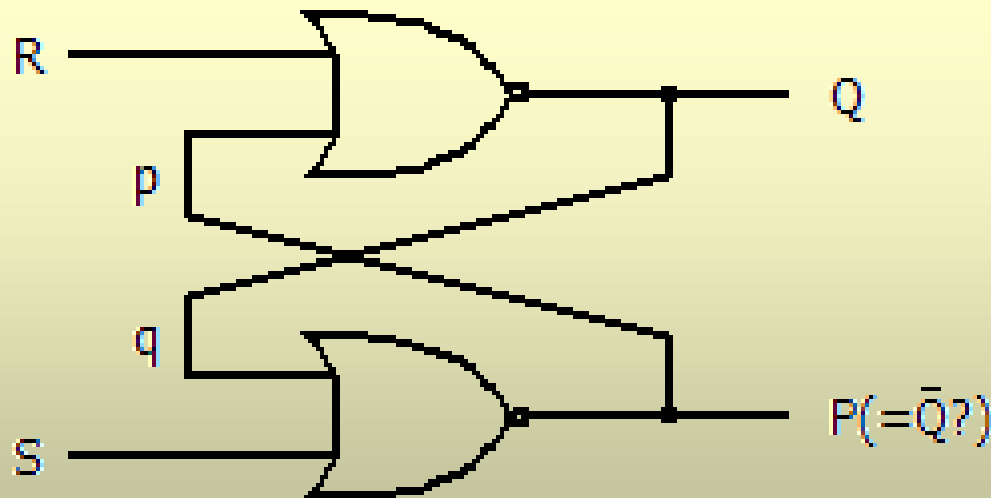

Bistabil

- cum trebuie să arate un circuit care implementează bitul?
- specificații
  - să se poată scrie în el un 0 sau un 1
  - să memoreze acea valoare până la scrierea alteia
  - să se poată citi ultima valoare scrisă
- nu poate fi circuit combinațional (memorare)

Bistabil RS fără ceas

- două intrări (R,S), două ieșiri (Q,P), două conexiuni inverse
  - circuitul implementează un singur bit: $P = \bar{Q}$

Funcționarea bistabilului RS (1)

- la prima vedere avem simultan

$$q = Q \text{ și } p = P$$

$$Q = \overline{p + R}$$

$$P = \overline{q + S}$$

- de fapt, ieșirile nu se modifică instantaneu la modificarea intrărilor
  - datorită timpilor de propagare prin porți
  - deci putem studia evoluția prin tabele de adevăr

Funcționarea bistabilului RS (2)

- considerăm (q,p) valorile curente ale ieșirilor
- iar (Q,P) valorile viitoare
  - în funcție de (q,p) și de intrările (R,S)
  - care vor deveni efective după timpii de propagare

Diagrama Karnaugh

ieșirile: QP

qp\RS	00	01	11	10
00	11	10	00	01
01	01	00	00	01
11	00	00	00	00
10	10	10	00	00

$$Q = \overline{p + R}$$

$$P = \overline{q + S}$$

Stări stabile

- în principiu, (Q,P) se modifică permanent
- dar atunci când $(Q,P)=(q,p)$, avem o stare stabilă
  - dorim identificarea acestor stări
  - circuitul poate fi controlat dacă trece doar prin stările stabile

qp\RS	00	01	11	10
00	11	10	00	01
01	01	00	00	01
11	00	00	00	00
10	10	10	00	00

Funcționare (1)

stare inițială (q,p)	evoluție (q,p)	concluzie
$R=0, S=1$		
00	00 → 10 stabil	circuitul evoluează întotdeauna spre starea stabilă (Q,P)=(1,0)
01	01 → 00 → 10 stabil	
10	10 stabil	
11	11 → 00 → 10 stabil	
$R=1, S=0$		
00	00 → 01 stabil	circuitul evoluează întotdeauna spre starea stabilă (Q,P)=(0,1)
01	01 stabil	
10	10 → 00 → 01 stabil	
11	11 → 00 → 01 stabil	

Funcționare (2)

stare inițială (q,p)	evoluție (q,p)	concluzie
$R=0, S=0$		
00	$00 \rightarrow 11 \rightarrow 00 \rightarrow \dots$	pentru $q=p$, circuitul oscilează la infinit pentru $q \neq p$, circuitul își păstrează starea (stabilă)
01	01 stabil	
10	10 stabil	
11	$11 \rightarrow 00 \rightarrow 11 \rightarrow \dots$	
$R=1, S=1$		
00	00 stabil	circuitul evoluează întotdeauna spre starea stabilă $(Q,P)=(0,0)$
01	$01 \rightarrow 00$ stabil	
10	$10 \rightarrow 00$ stabil	
11	$11 \rightarrow 00$ stabil	

Funcționare (3)

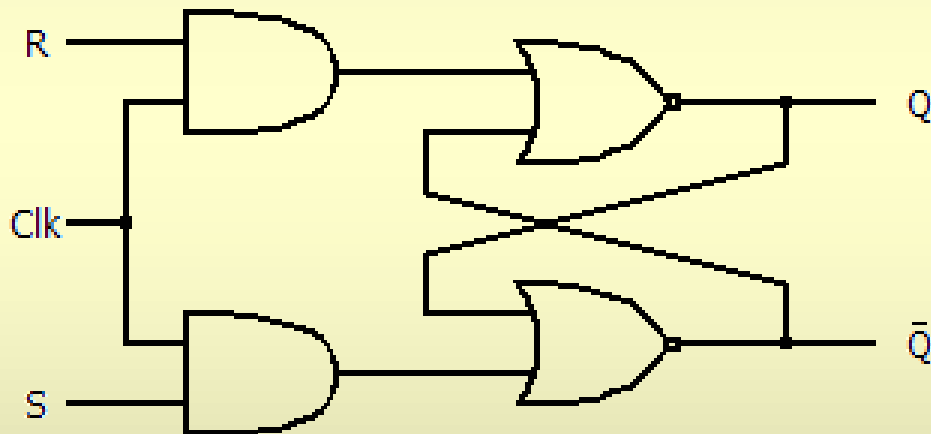
- reamintim condiția $P = \bar{Q}$
- $(R,S)=(0,0)$: păstrare stare existentă
(memorare)
- $(R,S)=(0,1)$: stabilizare la $Q=1$ (set)
- $(R,S)=(1,0)$: stabilizare la $Q=0$ (reset)
- $(R,S)=(1,1)$: combinație interzisă
- deoarece $P=Q$ - nu implementează un bit

Circuite secvențiale sincrone

- se adaugă bistabilului RS un semnal de sincronizare (ceas)
- pornind de la acesta se pot realiza alte circuite bistabile
  - D, JK, T
- toate sunt de tip latch (active pe nivel)

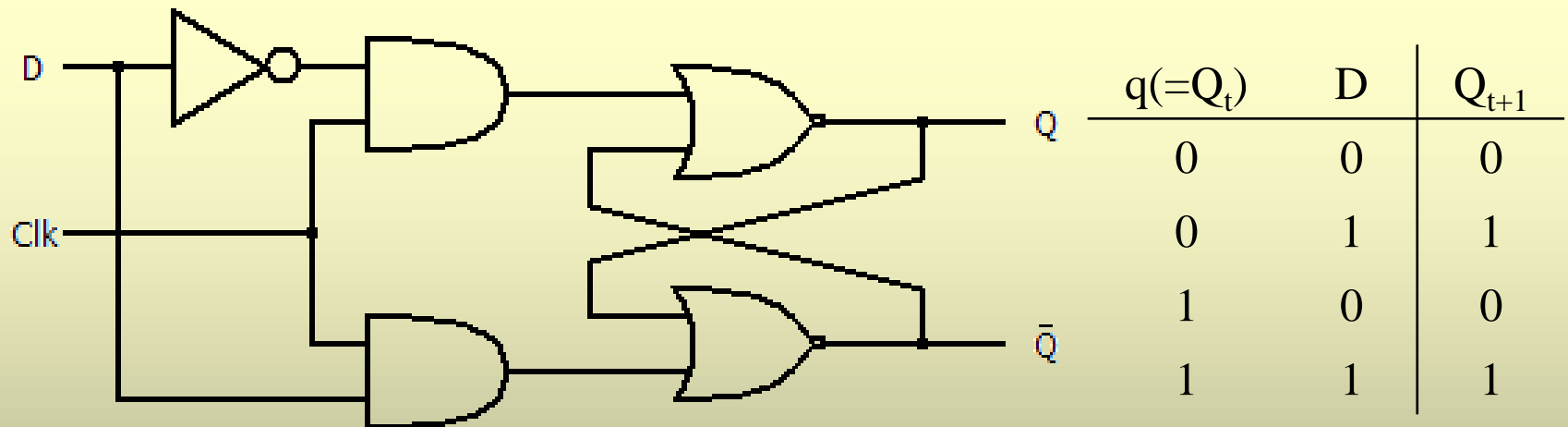
Latch RS cu ceas

$q(=Q_t)$	R	S	Q_{t+1}
0	0	0	0
0	0	1	1
0	1	0	0
0	1	1	*
1	0	0	1
1	0	1	1
1	1	0	0
1	1	1	*

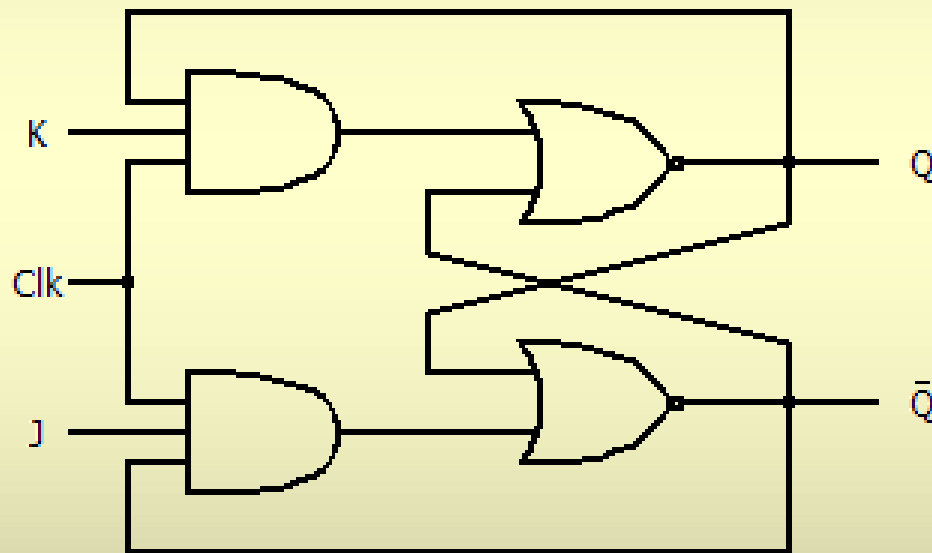
Latch D

- modelează doar situațiile $R \neq S$
- elimină combinațiile interzise
- aici ieșirea nu depinde de fapt de starea anterioară

Latch JK

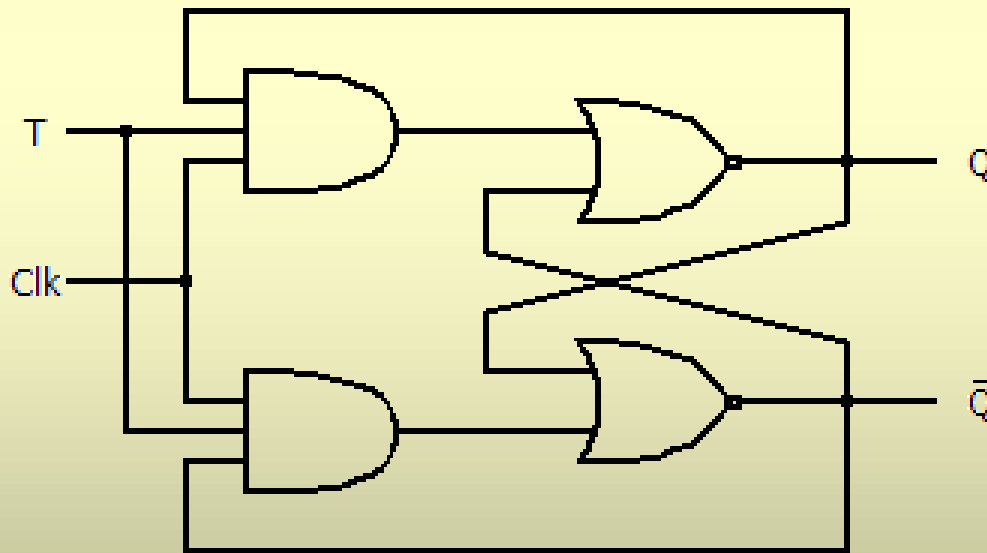
- elimină combinația imposibilă de la bistabilul RS

$q(=Q_t)$	J	K	Q_{t+1}
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	1
0	1	1	1
1	0	0	1
1	0	1	0
1	1	0	1
1	1	1	0

Latch T

- derivat din bistabilul JK
- modelează doar situațiile $J=K$

$q(=Q_t)$	T	Q_{t+1}
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Evoluția stărilor

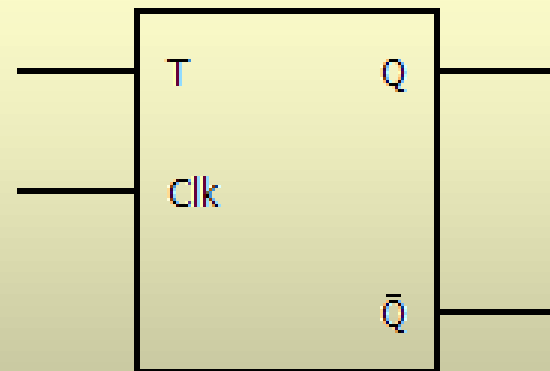
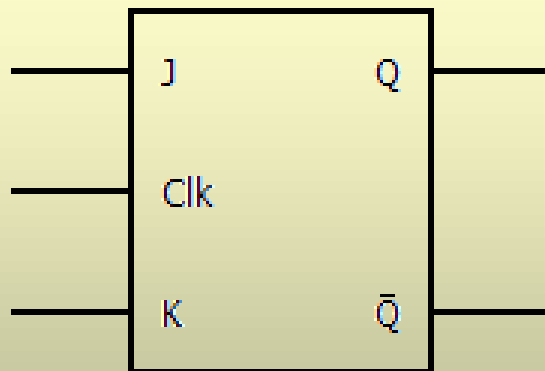
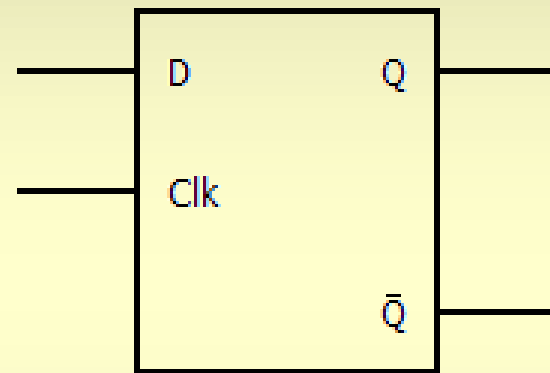
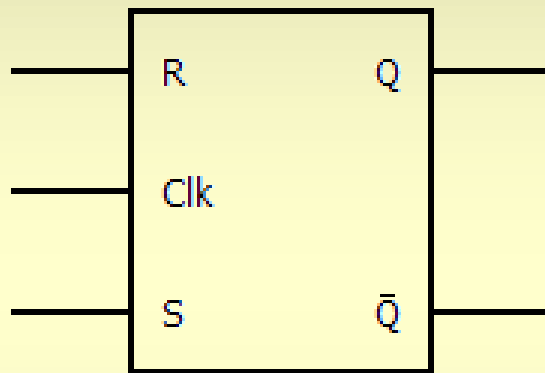
R	S	Q_{t+1}	
0	0	Q_t	neschimbat
0	1	1	scriere 1
1	0	0	scriere 0
1	1	*	interzis

J	K	Q_{t+1}	
0	0	Q_t	neschimbat
0	1	0	scriere 0
1	0	1	scriere 1
1	1	$\overline{Q_t}$	inversare

D	Q_{t+1}	
0	0	scriere 0
1	1	scriere 1

T	Q_{t+1}	
0	Q_t	neschimbat
1	$\overline{Q_t}$	inversare

Diagrame bloc pentru bistabili

Temă

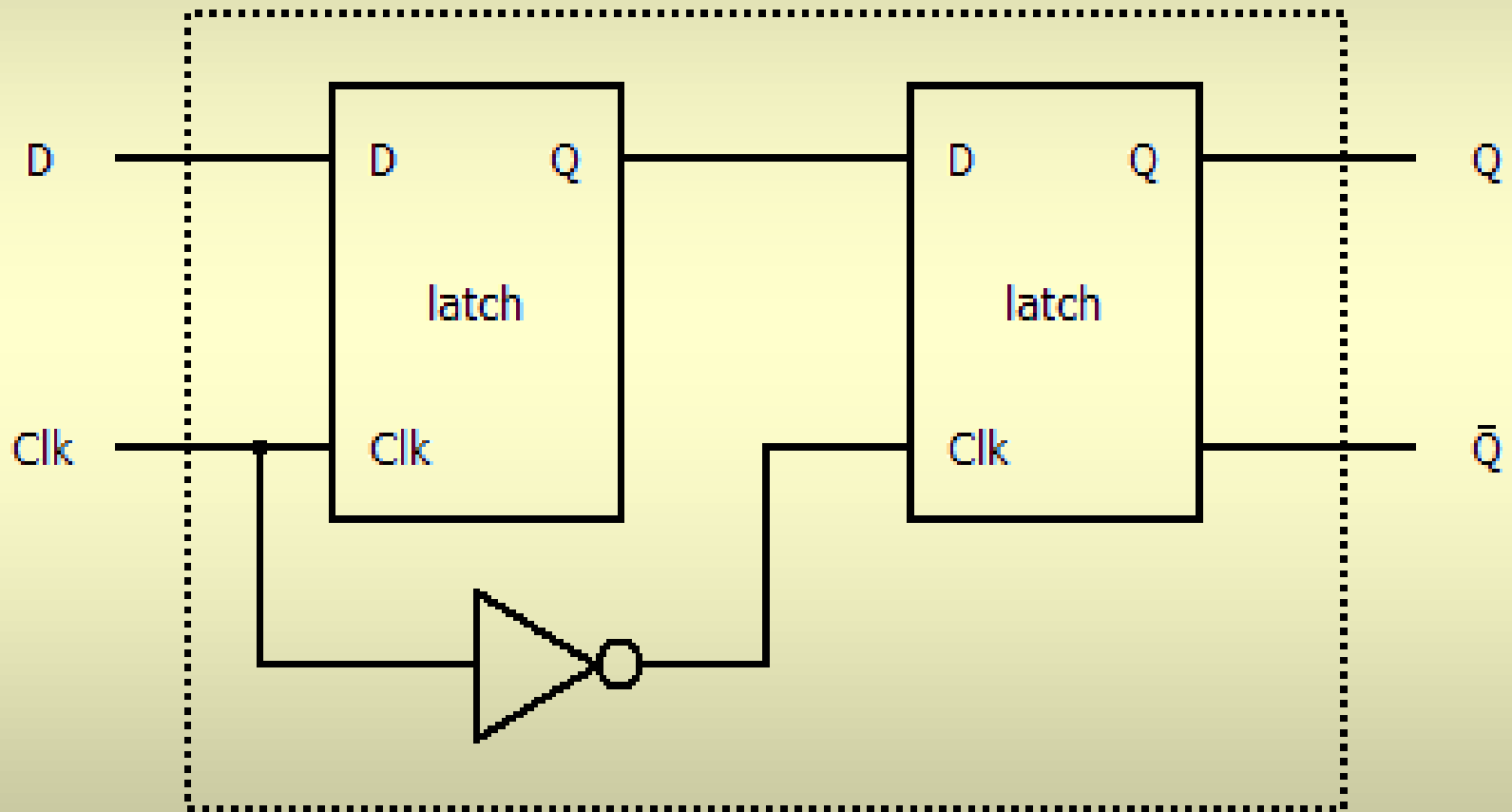
- implementați și analizați comportamentul bistabilului RS (fără ceas) utilizând porți NAND în locul porților NOR
- similar pentru bistabilii latch RS, D, JK, T

Flip-flop

- intrările sunt luate în considerare doar pe frontul crescător (sau descrescător) al semnalului de ceas
- cum se poate obține un flip-flop
  - electronic - derivarea semnalului de ceas
  - utilizând circuite latch → circuite master-slave

Flip-flop master-slave D

Latch vs. flip-flop

- fiecare categorie are utilitatea sa
- circuitele flip-flop - utilizate pentru comanda sistemelor digitale
  - frontul semnalului de ceas este foarte scurt comparativ cu perioada ceasului
  - exact un pas în evoluția sistemului într-o perioadă de ceas
- circuitele latch - sisteme asincrone

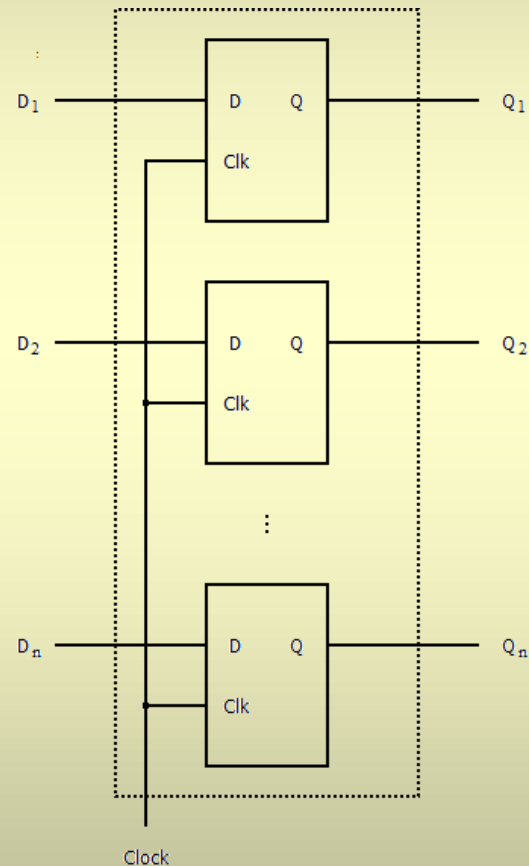
III.2. Circuite secvențiale complexe

Regiștri

- un circuit bistabil controlează un singur bit
  - nu foarte util în practică
- putem utiliza mai mulți bistabili simultan
  - toți primind aceeași comandă
  - un asemenea circuit se numește registru
- tipuri de regiștri
  - paraleli
  - cu deplasare (seriali)

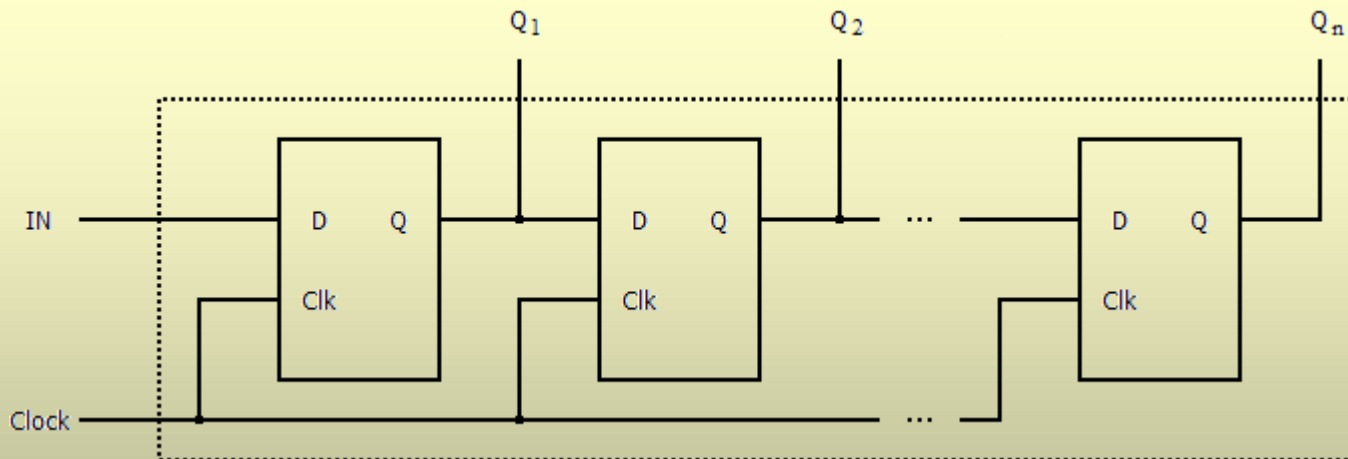
Registru paralel

- implementare cu bistabili D
  - pot fi latch sau flip-flop, după necesități
- aceeași comandă (ceas)
  - toți bistabilii se modifică la aceleași momente
- extinderea bistabilului

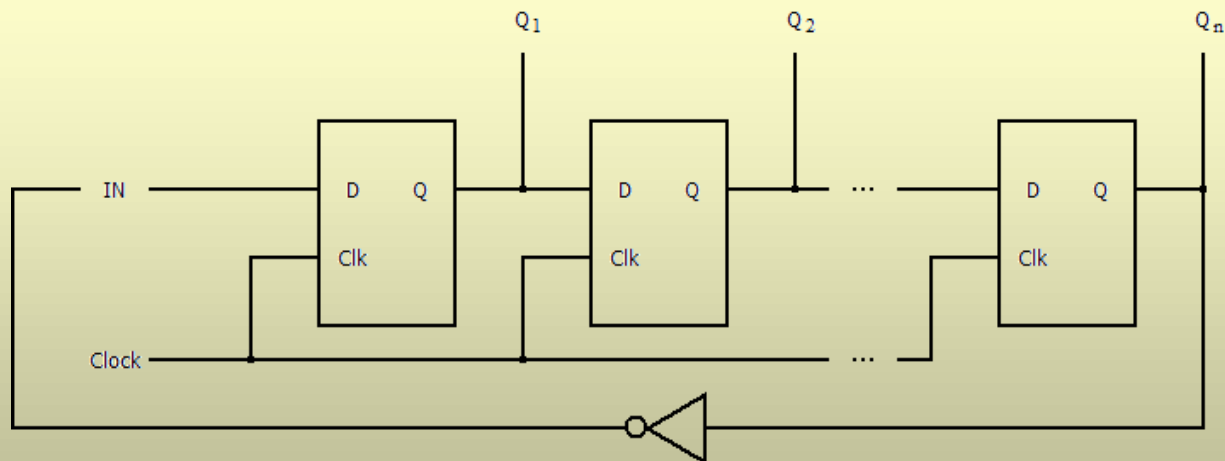
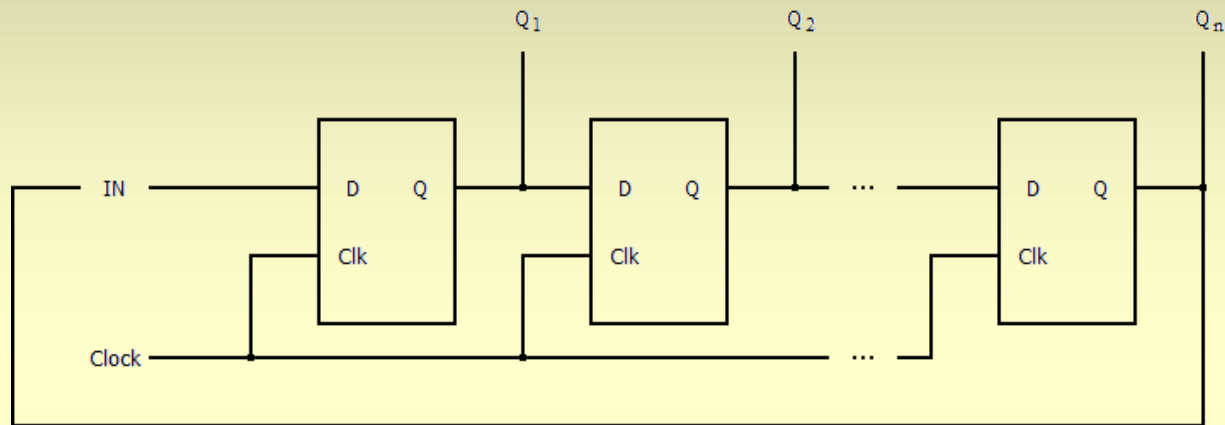

Registru cu deplasare (clasic)

- memorează ultimele n valori de la intrare
- poate fi implementat doar cu flip-flop
  - temă: de ce?

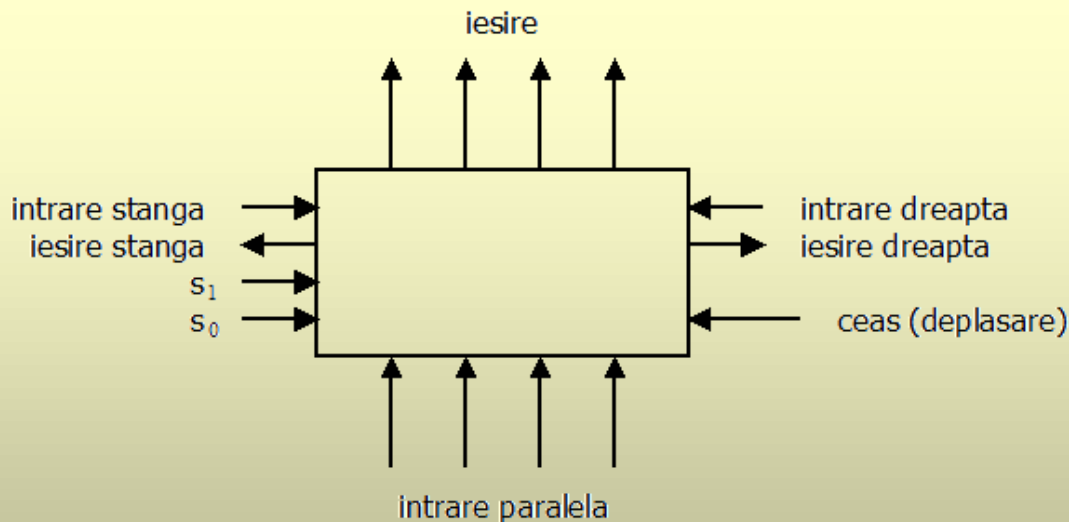
Alți regiștri cu deplasare

Registru universal

- intrări și ieșiri seriale sau paralele
- deplasare spre stânga sau spre dreapta
- pot fi folosite cele care sunt necesare la un moment dat

s_0	s_1	funcție
0	0	nemodificat
0	1	deplasare dreapta
1	0	deplasare stânga
1	1	încărcare paralelă

Proiectarea unui circuit secvențial

- mașină cu număr finit de stări (automat)
  1. stabilirea stărilor prin care trece circuitul
  2. stabilirea tranzițiilor între stări
    - starea următoare și ieșirile în funcție de intrări și de starea curentă
  3. codificarea stărilor
    - pe numărul de biți necesar
  4. scrierea tabelului de adevăr pentru tranziții

Proiectarea unui circuit secvențial

5. minimizare

6. implementare

- starea este memorată prin circuite bistabile
- partea combinațională - conform minimizării
  - intrările părții combinaționale (starea curentă) se preiau de la ieșirile circuitelor bistabile și de la variabilele de intrare
  - ieșirile părții combinaționale (starea următoare) se aplică la intrările circuitelor bistabile

Numărătorul (contorul) binar

- reține la fiecare moment un număr pe n biți
- la fiecare "bătăie" a ceasului - incrementare
  - poate fi și decrementare
  - după valoarea maximă urmează din nou 0
  - nu are intrări, doar variabile de stare
    - care rețin de fapt numărul curent
  - ieșirile sunt identice cu variabilele de stare

Exemplu: $n=4$

starea curentă				starea următoare				starea curentă				starea următoare			
q_3	q_2	q_1	q_0	d_3	d_2	d_1	d_0	q_3	q_2	q_1	q_0	d_3	d_2	d_1	d_0
0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	1
0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0
0	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1
0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0
0	1	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1
0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0
0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
0	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0

Exemplu: $n=4$

- prin minimizare se obțin ecuațiile

$$d_0 = \bar{q}_0 = q_0 \oplus 1$$

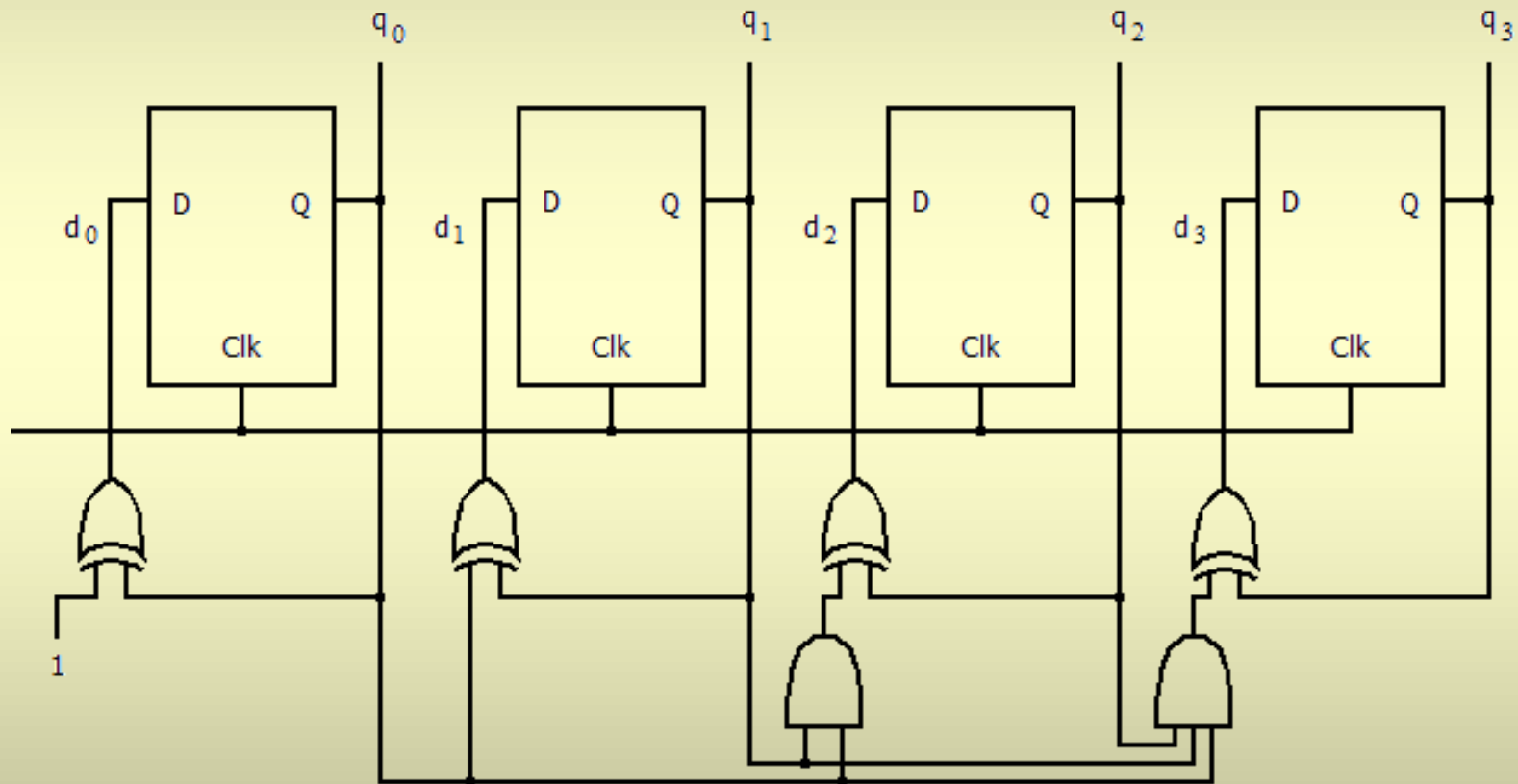
$$d_1 = \bar{q}_1 \cdot q_0 + q_1 \cdot \bar{q}_0 = q_1 \oplus q_0$$

$$d_2 = \bar{q}_2 \cdot q_1 \cdot q_0 + q_2 \cdot \bar{q}_1 + q_2 \cdot \bar{q}_0 = q_2 \oplus (q_1 \cdot q_0)$$

$$\begin{aligned} d_3 &= \bar{q}_3 \cdot q_2 \cdot q_1 \cdot q_0 + q_3 \cdot \bar{q}_2 + q_3 \cdot \bar{q}_1 + q_3 \cdot \bar{q}_0 = \\ &= q_3 \oplus (q_2 \cdot q_1 \cdot q_0) \end{aligned}$$

- implementarea stării - cu flip-flop-uri D

Implementare

Microprogramare (1)

- formă alternativă de implementare
  - starea este memorată tot de circuite bistabile
  - partea combinațională - cu ajutorul unei memorii ROM
  - intrările funcțiilor booleene se aplică la intrările de adresă ale circuitului
  - iar ieșirile funcțiilor booleene se colectează de la ieșirile de date

Microprogramare (2)

- implementarea părții combinaționale
  - se pornește tot de la tabelul de adevăr
  - în fiecare locație se scriu valorile dorite pentru ieșire
- avantaj - flexibilitate
  - orice modificare a automatului implică doar rescrierea conținutului memoriei ROM
- dezavantaj - viteză redusă
  - memoria ROM este mai lentă decât porțile

Același exemplu

- avem 16 ($= 2^4$) stări
  - codificate pe 4 biți de stare
- deci circuitul ROM va avea
  - 2^4 adrese $\rightarrow$ 4 biți de adresă
    - 16 locații
  - 4 biți de date $\rightarrow$ locații de 4 biți
  - în acest exemplu nu avem variabile de intrare și ieșiri ale sistemului care să se adauge la biții de stare

Conținutul memoriei ROM

adresă	valoare
0	0 0 0 1
1	0 0 1 0
2	0 0 1 1
3	0 1 0 0
4	0 1 0 1
5	0 1 1 0
6	0 1 1 1
7	1 0 0 0

adresă	valoare
8	1 0 0 1
9	1 0 1 0
10	1 0 1 1
11	1 1 0 0
12	1 1 0 1
13	1 1 1 0
14	1 1 1 1
15	0 0 0 0

Implementare

